

І. І. ПАРФАНОВИЧ

ДИФЕРЕНЦІЙОВАНІСТЬ ХАРАКТЕРИСТИКИ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ДІВЧАТ ЗА СТУПЕНЕМ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ЗАНЕДБАНОСТІ

Проаналізовано теоретичні підходи до пояснення суті та особливостей прояву поведінкових девіацій дівчат. Встановлено особливості психолого-педагогічної характеристики дівчат різного ступеня соціально-педагогічної занедбаності дівчат на основі визначення понять «важковиховуваність», «соціальна дезорганізація і дезадаптація», «соціальна занедбаність», «педагогічна занедбаність», «соціально-педагогічна занедбаність», «особи груп ризику, «особи девіантної поведінки» та їх ієрархії. На основі диференційованого підходу до проблеми девіантної поведінки дівчат розглянуто особливості застосування соціально-педагогічних методів і форм роботи до дівчат соціальної, педагогічної, соціально-педагогічної занедбаності.

Ключові слова: дівчата, психолого-педагогічні особливості, ступінь соціально-педагогічної занедбаності, диференційований підхід, превентивні і організаційні заходи.

И. И. ПАРФАНОВИЧ

ДИФЕРЕНЦІЙОВАНІСТЬ ХАРАКТЕРИСТИКИ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧЕСКИХ ОСОБЕННОСТЕЙ ДЕВОЧЕК ЗА СТУПЕНЬЮ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧЕСКОЇ ЗАПУЩЕНОСТІ

Проаналізовані теоретичні підходи до пояснення сутності та особливостей проявлення поведінкових девіацій дівчат. Встановлено особливості психолого-педагогічної характеристики дівчат різної ступеня соціально-педагогічної запушеності дівчат на основі визначення понять «трудновоспитуємість», «соціальна дезорганізація і дезадаптація», «соціальна запушеність», «педагогічна запушеність», «соціально-педагогічна запушеність», «лица груп ризику, «лица девіантного поведінки» та їх ієрархії. На основі диференційованого підходу до проблеми девіантного поведінки дівчат розглянуто особливості застосування соціально-педагогічних методів і форм роботи до дівчаткам соціальної, педагогічної, соціально-педагогічної запушеності.

Ключевые слова: дівчатка, психолого-педагогічні особливості, ступінь соціально-педагогічної запушеності, диференційований підхід, профілактичні і організаційні заходи.

I. I. PARFANOVICH

THE DIFFERENTIATION OF THE CHARACTERISTIC OF THE GIRLS' PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL PECULIARITIES ACCORDING TO THE DEGREE OF THEIR SOCIAL AND PEDAGOGICAL NEGLECT

Theoretical approaches to the explanation of the nature and characteristics of girls' display of deviant behavior are analyzed. The peculiarities of psychological and pedagogical characteristics of girls of different degrees of social and pedagogical neglect are established based on the definitions of the notions «indocilement», «social disorganization and deadaptation», «social neglect», «pedagogical neglect», «social and pedagogical neglect», «individuals of risk groups», «individuals of deviant behavior» and their hierarchy. The peculiarities of the use of social and pedagogical methods and forms of work with the girls, who are socially, pedagogically, and socio-pedagogically neglected, are examined on the basis of the differentiated approach to the girls' deviant behavior. The aim of the article is to define the preventive and organizational measures in social-pedagogical work with girls, who are socially, pedagogically, and socio-pedagogically neglected, considering the peculiarities of personal deformation of the development at the stage of indocilement, social disorganization and deadaptation.

Keywords: girls, psychological and pedagogical peculiarities, the degree of social and pedagogical neglect, differentiated approach, preventive and organizational measures.

У своєму онтогенезі стійкі девіації формуються поступово ускладнюючись. Одночасно з погіршенням характеристик поведінкових відхилень змінюється і особистість, яка чинить соціально засуджувані дії. Коли вчинки людини відповідно до чітко визначених характеру, змісту, спрямованості набувають категорії постійних, то мова йде про поведінку позитивного або негативного типу як систему вчинків. Декілька вчинків однієї і тієї ж спрямованості свідчать про стабілізацію поведінкового стереотипу.

Аналіз девіантної поведінки учениць вимагає дослідження сутнісного розуміння понять «важковиховуваність», «соціальна дезорганізація», «соціальна дезадаптація», «соціальна занедбаність», «педагогічна занедбаність», «соціально-педагогічна занедбаність», «особи груп ризику», «особи девіантної поведінки» та їх ієрархії, специфіки прояву девіацій і ступеня девіантності особи. З соціально-педагогічної позиції необхідним є диференційований підхід до важковиховуваності, соціальної дезорганізації і дезадаптації, соціальної, педагогічної, соціально-педагогічної занедбаності.

Грунтовне висвітлення особливостей та ступеня девіантності особи можливе за умови врахування думки науковців щодо цієї проблеми в ретроспективному аналізі.

Метою статті є розкрити превентивні і організаційні заходи у соціально-педагогічній роботі з дівчатами педагогічної, соціальної, соціально-педагогічної занедбаності, враховуючи особливості деформації особистісного розвитку на стадії важковиховуваності, соціальної дезорганізації і дезадаптації.

Вчинки можуть мати поверхневий і внутрішній, глибинний характер. «Між зовнішньою і внутрішньою культурами людини ціла прірва, при чому не стільки в проявах, скільки в їх природі. Внутрішня культура заснована на психологічній здатності людини, яка подібно нашим слуху й увазі, закладається у дитині у результаті певної комбінації батьківських генів. Правда, так само, як і пам'ять, музичний слух або увагу, можна розвинути досить значно і внутрішню культуру. Зовнішня ж культура – набір звичок і навиків поведінки – не залежить від уроджених здібностей, вона визначається навчаннями й тренуваннями» [1, с. 86]. В. Владиславський зазначав, що в поведінці індивіда поняття «дії» і «вчинку» необхідно розрізняти: «Між дією і вчинком велика, а головне – принципова різниця. Дія – це те, що здійснює людина за примусом. Вчинок – те, що робить людина за власним бажанням. І тому вчинок не стільки те, що робимо ми, скільки те, що робить нас [1, с. 84]. «Поведінка людини – характеристика зовнішнього прояву її психічної діяльності, це спосіб життя і дій [4, с. 51].

Проте не всі автори однаково важковиховуваність ставлять в основу онтогенезу девіантної поведінки і тлумачать це поняття більш широко. О. Ткачова, І. Возний визначають, що у категорію важких потрапляють різні школярі: невстигаючі, недисципліновані, діти з різними нервовими та психічними розладами, підлітки, що перебувають на профілактичному обліку, діти з неблагополучних сімей. Автори дають класифікацію таких осіб. Перша група – діти з недоліками у психічному розвитку: «Коли неуспішному учню не забезпечено індивідуальний підхід, що враховує його психічні особливості, не надається необхідна допомога, тоді на базі затримки психічного розвитку формується педагогічна занедбаність, що погіршує його стан». Другу групу «важких» становлять школярі, яких інколи називають важковиховуваними, інколи – соціально дезадаптованими або педагогічно занедбаними, інколи – дітьми з відхиленнями в поведінці або схильними до злочинної поведінки [8, с. 26].

Т. Фарафонова зазначає, що багато західних вчених, котрі займаються дослідженням відхилень у поведінці серед неповнолітніх, не диференціюють чітко такі поняття, як «важковиховувана дитина», «неповнолітній правопорушник», «неповнолітній злочинець» [9].

Дівчат відносять насамперед до категорії приховано або потенційно важковиховуваних. Дослідження багатьох вчених свідчать про такий характер процесу формування девіантної поведінки дівчини: «Лише в останні роки у нас почали звертати увагу на виховання і перевиховання педагогічно занедбаних дівчат, їх підготовку до майбутнього сімейного життя. Складність для вчителя полягає в тому, що важкі дівчата на відміну від хлопчиків часом нічим не виділяються на загальному фоні учнів» [5, с. 58]. «Хлопець не так залежить від нашої думки і наших оцінок. Дівчинка ж, навпаки, намагається приховати від дорослих свої негативні риси, справити на дорослих найбільш приємне враження. Її недоліки мають прихований характер, тому вчителі і батьки іноді не встигають вчасно їх помітити» [2, с. 27]. «Хоч важких дівчат

порівняно з хлопцями набагато менше, вони надзвичайно складні і вимагають винятково тонкого, кваліфікованого підходу. Дорослі іноді задовольняються тим, що дівчинка не б'ється, не палить, як хлопець. Але якщо дівчина надломлена морально, є аморальною, вона більш складна у перевихованні, ніж хлопець. Складність для педагога в тому і полягає, що важкі дівчата інколи нічим не виділяються на загальному фоні учнів» [7, с. 68].

М. Фіцула наводить класифікацію осіб, які допускають поведінкові відхилення, що відображає поступове їх ускладнення. За ступенем важковиховуваності він називає чотири групи дітей, підлітків і молоді:

1) важковиховувані – байдуже ставляться до навчання, періодично порушують правила поведінки, дисципліну. Для них характерні такі негативні якості, як грубість, брехливість, нечесність;

2) педагогічно занедбані – негативно ставляться до навчання й суспільно корисної діяльності. Вони систематично порушують дисципліну й норми моралі, постійно проявляють негативні риси особистості;

3) правопорушники – перебувають на обліку в інспекції у справах неповнолітніх або направлені до спецшкіл і спец профтехучилищ;

4) злочинці – педагогічно занедбані, які вчинили злочини, порушили правові норми й направлені судом до виправно-трудова колоній [10, с. 49].

В. Оржеховська, розглядаючи важковиховуваність причиною ускладнень у подальшому розвитку особистості, також визначає особливості формування осіб з більшою поведінковою деформацією. На її думку, педагогічно занедбані – це переважно фізично та психічно здорові діти і підлітки, які стали важкими через неправильне виховання чи відсутність його впродовж тривалого часу; підлітки-правопорушники – це важковиховувані, педагогічно занедбані підлітки, котрі скоюють правопорушення (дрібні крадіжки, хуліганство та ін.), порушують адміністративні та інші норми, стоять на обліку в органах у справах дітей чи направлені службою у справах дітей до шкіл і училищ соціальної реабілітації [4, с. 52].

Особливу групу становлять підлітки, яких можна назвати «приховано» або «потенційно» важковиховуваними. Звичайно, педагог констатує наявність відхилень у моральному розвитку дитини лише тоді, коли вони вже сформувалися і спричинюють тривогу оточення [6, с. 18]. «Приховано» або «потенційно» важковиховувані є так звані групи ризику. А. Макаренко вважав, що «група ризику» – поняття, яке широко використовують і педагоги, і психологи. До цієї групи належать підлітки, особливості розвитку яких створюють підвищену небезпеку поведінкових відхилень [3, с. 80].

Учені використовують поняття «група ризику» лише в однині. Ми ж дотримуємося позиції, що існує багато категорій осіб, які потрапляють у таке визначення, тому доцільним є вживання терміна у множині – «групи ризику». До «груп ризику» відносимо такі категорії неповнолітніх:

1) соціального ризику (з неблагополучних, дисфункційних, неповних сімей, бездоглядні діти, позбавлені батьківського піклування, організованого педагогічного впливу у референтному оточенні, котрі постраждали від насильства);

2) з труднощами в особистісному розвитку;

3) які характеризуються деформацією і соціального, і особистісного розвитку.

Соціально-педагогічна позиція стосовно дівчат вимагає диференційовано підходити до визначення осіб груп ризику і девіантної поведінки. Поняття «дівчата групи ризику» (в однині) не відповідає дійсності, адже ризику, детермінанти поведінкових девіацій є медичними, психологічними, соціологічними, соціально-педагогічними, і ці ризику можуть проявлятися комплексно. Тому доцільно вживати поняття «дівчата груп ризику» (у множині).

Узагальнивши дослідження вчених, наше тлумачення вказаних понять є таким:

- *особи груп ризику* – це діти, які за соціальним становищем, психолого-педагогічним розвитком чи психоемоційним самопочуттям здатні до порушень встановлених суспільних норм;

- *особи девіантної поведінки* – це діти, порушення норм співжиття й закону яких мають значний, глибокий ступінь на основі порушення мотивації вчинків та асоціальних намірів,

порушення прав інших осіб, встановлених у суспільстві, здійснення саморуйнації своєї особистості.

Диференційований підхід до дівчат з відхиленнями у розвитку, самопочутті, поведінці дає змогу визначити важковихованість, соціальну дезорганізацію, дезадаптацію, соціальну, педагогічну, соціально-педагогічну занедбаність (рис. 1).

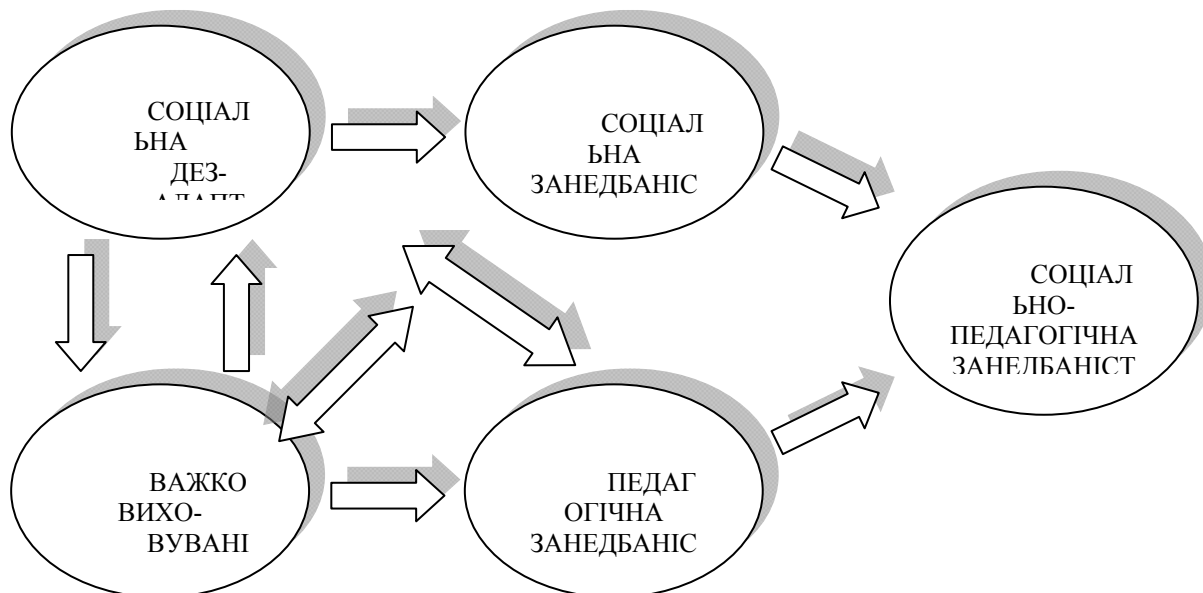

Рис. 1. Стадії деформації розвитку особистості.

Важковихованість – це: 1) рівень відхилень у свідомості й поведінці, який характеризується неможливістю і/чи небажанням дитини піддаватися виховному впливу; 2) відхилення у поведінці, що потребує комплексного зусилля в організації виховання; 3) поведінка людини, за якої утрудненим є виховний вплив педагога.

Соціальна дезорганізація і дезадаптація особистості – це непристосованість до умов соціального середовища, що проявляється у порушеннях життєдіяльності; *дезорганізація у житті особи* – фактори і чинники, які негативно впливають на порушення норм та розпорядку життя особи. За тих чи інших умов можуть проявлятися й такі порушення: вікова криза; неблагополучне, незадовільне становище в сім'ї, мікросоціальному оточенні; бездоглядність; емоційне, фізичне, психічне насильство з боку батьків, педагогів чи інших осіб; деструктивні стосунки у формальному колективі. Соціальна дезорганізація і дезадаптація супроводжуються неуспішністю, сімейним неблагополуччям, відсутністю позитивних соціальних зв'язків.

Соціальна занедбаність – це наслідок недостатніх заходів з організації розвитку, життєдіяльності, виховання індивідів, що призводить до труднощів у процесі соціалізації, оволодінні соціальними ролями. Вона є наслідком недостатнього функціонування чи позитивного впливу основних соціальних інститутів: сім'ї, школи, органів державної виконавчої влади, соціальних служб, громадськості, засобів масової інформації. Загалом соціальна занедбаність виникає внаслідок недостатньої організації соціального виховання. На стадії соціальної занедбаності спостерігається потрапляння під вплив осіб мікросоціального оточення негативного спрямування. Соціальна занедбаність проявляється в упущеннях у розвитку пізнавальних здібностей, соціальному сирітстві чи бездоглядності, формуванні інтересів поза межами формального колективу.

Педагогічна занедбаність – це стан особи, що характеризується упущеннями в навчанні і вихованні як наслідок недостатнього педагогічного впливу сім'ї, дошкільних та навчальних загальноосвітніх закладів, інших інститутів соціального виховання; це сформованість негативних ціннісних мотиваційних установок, нормативних позицій, поведінкових стереотипів. Види її прояву можуть бути такими: егоїзм, конфліктність, розбещеність, жорстокість, агресивність, низький рівень знань, сформованості моральних і правових норм у свідомості.

Деформація відбувається у комплексі мотивів (наслідування більш досвідчених «авторитетів», ідеалів, образів; бажання завоювати авторитет соціально неприйнятними способами; наявність меркантильних інтересів; деформація потреб та ін.), *потреб* (домінантність матеріальних, вузько індивідуалізованих потреб; недостатня потреба у пізнанні навколишнього світу; спотворена потреба свободи й самостійності; використання засобів для реалізації власних потреб, які не відповідають нормам моралі та/чи права), *рис характеру* (безвідповідальність, недисциплінованість, лінощі, вміння обманювати, неврівноваженість та ін.). Мотиви, потреби, риси характеру є загальними ознаками зміщень у психолого-педагогічній характеристиці особи девіантної поведінки.

Соціально-педагогічна занедбаність – це наслідок недостатнього соціально-педагогічного впливу, що зумовлює зниження показників розвитку особи. Вказане явище характеризується комплексом негативних особистісно-індивідуальних якостей у характеристиці особи, які сформувалися внаслідок недостатнього рівня організації соціального простору. Ознаки соціально-педагогічної занедбаності такі: відсутність позитивних інтересів; сформованість негативних особистісних установок; постійні асоціальні зв'язки з особами мікросоціального та референтного оточення; асоціальна спрямованість розвитку особистості загалом.

На стадії соціально-педагогічної занедбаності, як правило, проявляється девіантна поведінка, що супроводжується: відсутністю позитивного сімейного і педагогічного впливу; наявністю проблемної ситуації чи життєвої кризи; сформованість індивідуально-особистісних особливостей (низький розвиток сили волі, егоїзм, здатність потрапляти під вплив осіб та явищ асоціального характеру); негативним ставленням до навчання; порушенням позитивних соціальних зв'язків; негативними емоціями, відсутністю психоемоційної підтримки з боку близьких; установками або неправильно сформованим світоглядом особи, внаслідок чого вона виходить із несприятливої ситуації асоціальним шляхом; формуванням негативних стереотипів поведінки та їх закріплення внаслідок відсутності позитивних впливів.

Між соціальною дезадаптацією, важковиховуваністю та девіантною поведінкою особи є проміжні ланки. На початковій стадії формування негативної поведінки існує епізодичність поведінкових девіацій, на проміжних – особа характеризується, як правило, вчиненням багатьох видів правопорушень, наприклад, лихослів'я, тютюнопаління, пропуски занять без поважних причин, відсутність позитивних інтересів і нахилів, легковажна, аморальна поведінка. Остання стадія (соціально-педагогічна занедбаність) характеризується постійністю і різновидовими поведінковими девіаціями.

Прояв соціальної, педагогічної, соціально-педагогічної занедбаності дівчат вимагає врахування специфіки організації та проведення профілактики (табл. 1).

Таким чином, у характеристиці девіантної поведінки увагу привертають як явні поведінкові прояви дівчат, так і приховані – дівчат груп ризику. Аналіз наукових позицій в історичному розрізі та сучасних досліджень дає змогу диференційовано підійти до проявів поведінкових девіацій і ступеня соціально-педагогічної занедбаності особи, визначити та охарактеризувати поняття «важковиховуваність», «соціальна дезорганізація і дезадаптація», «соціальна занедбаність», «педагогічна занедбаність», «соціально-педагогічна занедбаність». Характеристика особливостей прояву девіацій у поведінці дівчат дає можливість виокремити превентивні і організаційні заходи у соціально-педагогічній роботі з дівчатами педагогічної, соціальної, соціально-педагогічної занедбаності, враховуючи особливості деформації особистісного розвитку і на стадії важковиховуваності, соціальної дезорганізації і дезадаптації

Профілактика соціальної, педагогічної, соціально-педагогічної занедбаності дівчат загальноосвітніх шкіл

СТУПІНЬ І ХАРАКТЕР ЗАНЕДБАНОСТІ	
Соціальна занедбаність	
<p>Мета: вирішення соціально-організаційних питань у життєдіяльності неповнолітньої, усунення об'єктивних факторів деформації соціальних зв'язків дівчини.</p> <p>Вихідні діагностичні позиції: негативний вплив мікросоціуму, послаблення впливу позитивних і посилення впливу негативних соціальних зв'язків, зміщення у поведінці особи її соціальних ролей.</p>	
<p>Організаційні заходи: посилення виховної ролі сім'ї, активізація роботи соціальних структур із сім'єю, вирішення проблем, пов'язаних із бездоглядністю на рівні органів місцевого самоврядування, контроль за способом проведення дозвілля. Це передбачає комплексне охоплення методів: нормування; інструктування; соціального навчання; закріплення позитивного досвіду; аналізу можливостей сім'ї, позитивного підкріплення. Організація профілактичної роботи закладів, установ, організацій, відповідальних за охорону прав та інтересів неповнолітньої.</p>	<p>Превентивна робота передбачає: подолання упущень в організації профілактичного впливу в мікросоціальному середовищі особи, залучення до суспільно корисної праці, стимулювання позитивної поведінки, допомогу в налагодженні соціальних позитивних зв'язків, формування суспільно прийнятної позиції, посилення соціального контролю дією переконань, доручень, соціального навчання.</p>
Педагогічна занедбаність	
<p>Мета: організація і здійснення профілактики, психолого-педагогічного впливу щодо виправлення спрямованості розвитку неповнолітньої особи.</p> <p>Вихідні діагностичні позиції: прагнення до неадекватного самовираження і самоутвердження; брак сили волі, наполегливості, старанності у навчанні, невпевненість у своїх силах, замкнутість, агресивність, озлобленість до оточення; прояв нестійкості у поглядах, ціннісних установках; втрата оптимізму, віри в майбутнє, перспективи власного розвитку.</p>	
<p>Організаційні заходи: просвітницько-інформаційна робота; посилення співпраці педагогів і батьків; корекція виховання дівчини в сім'ї, проведення соціально-педагогічних заходів з її сім'єю; організація виховання за допомогою колективу і в неформальному оточенні; створення умов для саморозвитку й самореалізації дитини.</p>	<p>Превентивна робота: моніторинг розвитку неповнолітньої з боку педагога; активізація у застосуванні педагогічних методів впливу; мобілізація власних сил неповнолітньої; індивідуальна робота, спрямована на зміну уявлень, поглядів, переконань, що потребує значних затрат часу, зусиль, терпіння; зниження впливу негативних факторів впливу. Превалюючі методи у корекційній роботі з подолання педагогічної занедбаності такі: переконання, навіювання як методи формування свідомості, доручення, соціального навчання – організації діяльності, позитивного і негативного підкріплення – стимулювання діяльності, самооцінки і самокорекції – самовиховання. Доцільно також використовувати спостереження, біографічний метод, здійснення патронажу.</p>
Соціально-педагогічна занедбаність	
<p>Мета соціально-педагогічної роботи – сприяння усвідомленню неповнолітньою своїх негативних рис та вироблення стійких позитивних позицій і соціальної відповідальності на основі таких вихідних діагностичних позицій: деформації розвитку особистості та посилення негативного впливу мікросоціального оточення, комплексу індивідуально-особистісних якостей, незадовільного впливу педагогічних і соціальних факторів на розвиток особистості.</p>	
<p>Організаційні заходи: організація корекційних заходів у сферах життєдіяльності неповнолітньої; активізація виховання неповнолітньої діяльністю соціальних структур; інтенсифікація позитивного впливу соціальних зв'язків неповнолітньої; вдосконалення шляхів позитивного впливу в референтному оточенні; створення умов для життєдіяльності особи; допомога у вирішенні проблем; посилення виховної ролі сім'ї шляхом використання педагогічних, примусових заходів впливу, соціального контролю.</p>	<p>Превентивна робота охоплює: посилення уваги й контролю за поведінкою; педагогічне спостереження; створення ситуацій для заохочення та стимулювання позитивної поведінки неповнолітніх; підвищення мотивації дівчат до навчання, суспільно-корисної праці; надання допомоги у позитивній самореалізації; здійснення корекції негативних і формування позитивних особистісних установок, спрямованості розвитку особистості методом соціального навчання; спрямування особи на позитивне проведення дозвілля методами самоконтролю і самоорганізації.</p>

ЛІТЕРАТУРА

1. Владиславский В. Все начинается с детства / В. Владиславский. – Мн.: Высшая школа, 1989. – 192 с.
2. Кузнецова Л. Воспитание девочек / Л. Кузнецова // Воспитание школьников. – 1995. – № 1. – С. 27–28.
3. Макаренко А. С. Профилактика полоролевых нарушений у подростков группы риска / А. С. Макаренко // Социальная педагогика. – 2005. – № 2. – С. 79–82.
4. Оржеховська В. Профілактика правопорушень серед неповнолітніх: навч.-метод. посібник / В. Оржеховська. – К.: ВіАН, 1996. – 352 с.
5. Петрова А. «Трудные» девочки: проблемы воспитания / А. Петрова // Воспитание школьников. – 2006. – № 9. – С. 58–65.
6. Тагирова Г. С. Психолого-педагогическая коррекционная работа с трудными подростками / Г. С. Тагирова. – М.: Пед. общество России, 2003. – 128 с.
7. Тимошенко Л. Н. Воспитание старшеклассниц: книга для учителя. – 2-е изд., доп. и перераб. / Л. Н. Тимошенко – М.: Просвещение, 1990. – 191 с.
8. Ткачова О. О. Важкі діти. Які вони сьогодні? / О. О. Ткачова, І. В. Возний // Виховна робота в школі. – 2005. – № 2. – С. 26–31.
9. Фарафонова Т. В. Погляди зарубіжних учених на проблему відхилень у поведінці неповнолітніх / Т. В. Фарафонова // Науковий вісник Ужгородського державного університету. Серія: Педагогіка і соціальна робота. – 1999. – Вип. 2. – С. 111–114.
10. Фіцула М. Педагогічні проблеми профілактики правопорушень неповнолітніх / М. Фіцула // Право України. – 1995. – № 8. – С. 44–46.

УДК 37.018.1:316.356.2

Л. А. СЕВЕРИНЧУК

ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ РОДИННИХ ВЗАЄМИН ЯК ПРІОРИТЕТНИЙ НАПРЯМОК СІМЕЙНОГО ВИХОВАННЯ В СУЧАСНОМУ СОЦІОКУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРІ

Аналізуються дослідження у педагогіці та психології з проблем підготовки молоді до створення сім'ї. Відзначається взаємозалежність рівнів культури стосунків у сім'ї та загальної культури в суспільстві. Обґрунтовується пріоритетність формування культури родинних взаємин як напрямку сімейного виховання в сучасному соціокультурному просторі. Розкриваються окремі аспекти формування культури родинних взаємин молоді. Доводиться необхідність застосування методик самопізнання та самовдосконалення у процесі формування культури родинних взаємин. Описуються змістові взаємозв'язки між формуванням внутрішньої культури індивіда, культурою родинних взаємин і самопізнання. Розкривається сутність формування культури родинних взаємин у контексті самопізнавальної діяльності.

Ключові слова: родинні взаємини, внутрішня культура, культура родинних взаємин, сімейне виховання, соціокультурний простір.

Л. А. СЕВЕРИНЧУК

ФОРМИРОВАНИЕ КУЛЬТУРЫ РОДСТВЕННЫХ ВЗАИМООТНОШЕНИЙ КАК ПРИОРИТЕТНОЕ НАПРАВЛЕНИЕ СЕМЕЙНОГО ВОСПИТАНИЯ В СОВРЕМЕННОМ СОЦИОКУЛЬТУРНОМ ПРОСТРАНСТВЕ

Анализируются исследования в педагогике и психологии по проблемам подготовки молодежи к образованию семьи. Акцентируется внимание на взаимозависимости уровней культуры отношений в семье и культуры в обществе в целом. Обосновывается приоритетность формирования культуры родственных взаимоотношений как направления семейного воспитания в современном социокультурном пространстве. Раскрываются отдельные аспекты формирования культуры родственных взаимоотношений молодежи. Доказывается необходимость применения методик самопознания и самоусовершенствования в процессе формирования культуры родственных взаимоотношений. Описаны смысловые взаимосвязи между формированием внутренней культуры индивида, культурой родственных взаимоотношений и самопознанием. Раскрывается сущность формирования культуры родственных взаимоотношений в контексте самопознавательной деятельности.